

Nepřiměřeným úrokem je zpravidla úrok sjednaný ve výši, která podstatně přesahuje úrokovou míru v době jeho sjednání obvyklou, stanovenou zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným při poskytování úvěrů nebo půjček. I když lze připustit, že půjčky na základě smluv uzavíraných mezi fyzickými osobami, zejména v případech, kdy je dlužníkem osoba nacházející se v obtížné finanční situaci, mají pro věřitele na rozdíl od půjček či úvěrů poskytovaných peněžními ústavy výrazně vyšší míru rizikovitosti, a proto – v závislosti na okolnostech konkrétního případu – nemusí být nepřiměřený ani úrok, který je dvojnásobkem či trojnásobkem úrokové míry peněžních ústavů, nelze tolerovat extrémní případy, kdy úrok přesahuje obvyklou míru zcela neadekvátním způsobem.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR [33 Odo 234/2005, ze dne 24. 1. 2007

Z odůvodnění :

Okresní soud v Mělníku (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 13. července 2004, č. j. 6 C 11/2004-39, zastavil řízení „do částky 300.000,- Kč“ (výrok I.), zamítl žalobu, jíž se žalobce na žalovaném domáhal zaplacení částky 30.000,- Kč a smluvní pokuty 0,05% denně z částky 300.000,- Kč od 9. 12. 2003 do zaplacení (výrok II.), uložil žalovanému, aby zaplatil žalobci smluvní pokutu 0,05% denně z částky 300.000,- Kč od 7. 2. 2002 do 8. 12. 2003 do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok III.), a rozhodl o nákladech řízení a o soudním poplatku (výroky IV. a V). Vyšel ze o půjčce ze 6. 2. 2002, na jejímž základě žalobce půjčil žalovanému částku 300.000,- Kč. Tato částka měla být vrácena do 7. 2. 2002 spolu se smluveným úrokem ve výši 10% z dlužné částky. Pro případ,

že nebude půjčená částka včas vrácena, byla sjednána smluvní pokuta ve výši 0,05% z dlužné částky za každý den prodlení, splatná v hotovosti do 7 dnů po jejím . Jelikož žalovaný vrátil žalobci půjčenou částku v průběhu řízení, bylo řízení o zaplacení částky 300.000,- Kč z důvodu zpětvzetí žaloby zastaveno. Smluvený úrok ani smluvní pokutu, která byla vyúčtována v dopisech z 20. 10. 2003 a 8. 12. 2003, žalovaný žalobci dosud nezaplatil. Pokud jde o úrok ve výši 30.000,- Kč, soud prvního stupně shledal ujednání o něm ve smlouvě z 6. 2. 2002 neplatným pro rozpor s dobrými mravy, neboť půjčka byla poskytnuta na jediný den a s ohledem na to je 10% úrok nepřiměřeně vysoký. Výše smluvní pokuty sice nepřiměřená není, soud prvního stupně však mohl pokutu přiznat jen od počátku prodlení žalovaného s vrácením půjčené částky do 8. prosince 2003, ke kterému

žalobce naposledy provedl její vyúčtování.

K odvolání obou účastníků Krajský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 10. listopadu 2004, č. j. 26 Co 420/2004-70, především zastavil řízení o odvolání žalobce proti výroku V. rozsudku soudu prvního stupně (výrok I.). Výrokem II. jednak změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II. tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku 30.000,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, jednak jej „v dalším ... ve věcných výrocích II. a III.“ potvrdil. Výrokem III. pak rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud se zcela ztotožnil se závěry soudu prvního stupně ohledně smluvní pokuty, a to jak pokud jde o přiměřenost její výše, tak i co se týče nedostatku jejího vyúčtování po 8. 12. 2003. Ujednání o smluveném úroku je však podle názoru odvolacího soudu platné. Částka 30.000,- Kč se jeví jako přiměřená úplata za půjčení tak vysoké částky jakou je 300.000,- Kč, žalovaný byl s jejím zaplacením srozuměn a v průběhu řízení neuvedl nic, co by svědčilo o uzavření smlouvy v tísní nebo pod nátlakem. Proto je jeho povinností tuto částku žalobci zaplatit.

Proti tomuto rozsudku, a to výslovně proti výrokům II. a III. podal žalovaný dovolání. Namítl, že odvolací soud nesprávně posoudil otázku přiměřenosti výše smluveného úroku z půjčky, když princip smluvní vol-

nosti postavil nad princip dobrých mravů. Žalovaný poukázal na to, že obvyklý úrok z půjček či úvěrů poskytovaných peněžními ústavami v roce 2002 se pohyboval kolem 15% ročně, zatímco úrok sjednaný účastníky by v přepočtu činil 3650% ročně, a vyslovil přesvědčení, že s ohledem na tuto skutečnost je závěr odvolacího soudu o platnosti ujednání o smluveném úroku nesprávný. Odvolatel dále zpochybnil postup soudu, který, aniž by ho poučil o tom, že bude vyslechnut jako účastník řízení, vzal z jeho odpovědi na položenou otázku za prokázané, že obdržel vyúčtování smluvní pokuty, ačkoli žalovaný uvedl jen to, že mu listiny mohly být doručeny, ale že si toho není vědom. Žalobce tedy neunesl důkazní břemeno ohledně řádného vyúčtování smluvní pokuty a jeho doručení žalovanému. Žalovaný navrhl, aby byl rozsudek odvolacího soudu v napadených výrocích zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Podle článku II bodu 3. zákona č. 59/2005 Sb., obsahujícího přechodná ustanovení k novele občanského soudního řádu provedené tímto zákonem, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (t. j. před 1. dubnem 2005) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů. S ohledem na den, kdy bylo napadené roz-

hodnutí vydáno, bylo tedy v řízení o dovolání postupováno podle občanského soudního řádu ve znění před novelou provedenou zákonem č. 59/2005 Sb. (dále jen „OSŘ“).

Podle § 236 odst. 1 OSŘ lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Proto se Nejvyšší soud ČR jako soud dovolací (§ 10a OSŘ) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas k tomu oprávněnou osobou, zabýval nejprve tím, zda jde o dovolání přípustné.

Žalovaný napadl rozsudek odvolacího soudu ve výroku II. výslovně v celém rozsahu, tedy včetně té jeho části, kterou byl potvrzen výrok o zamítnutí žaloby na zaplacení smluvní pokuty ve výši 0,05% denně z částky 300.000,- Kč od 9. 12. 2003 do zaplacení. Již v usnesení z 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 3/1998, však Nejvyšší soud ČR vyslovil názor, že stejně jako u dalších opravných prostředků i u dovolání platí, že k jeho podání je subjektivně oprávněn jen ten účastník, v jehož poměrech nastala rozhodnutím odvolacího soudu újma odstranitelná tím, že bude opravnému prostředku vyhověno (tzv. subjektivní přípustnost dovolání). Stejný názor pak zaujal i v rozsudku z 1.2.2001, sp. zn. 29 Cdo 2357/2000, uveřejněném v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, vydaném nakladatelstvím C. H. Beck (dále jen „Soubor“), pod č. C 154.

Potvrzujícím výrokem o částečném zamítnutí žaloby nenastala v poměrech žalovaného žádná změna odstranitelná zrušením tohoto výroku, naopak jeho zrušením by se situace žalovaného zhoršila, neboť by byla znovu otevřena otázka již pravomocně vyřešená v jeho prospěch. Proto k podání dovolání proti této části potvrzujícího výroku není žalovaný subjektivně oprávněn a v tomto rozsahu muselo být jeho dovolání podle § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. b) OSŘ odmítnuto.

Pokud jde o zbývající část potvrzujícího výroku, dovolací soud zvažoval přípustnost dovolání proti ní z pohledu § 237 odst. 1 písm. b) a c) OSŘ. Podle písm. b) tohoto ustanovení je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil. Tímto ustanovením nemůže být přípustnost dovolání žalovaného založena, jelikož napadeným rozsudkem byl potvrzen v pořadí první rozsudek, který soud prvního stupně v této věci vydal.

Zbývá tedy přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, podle kterého je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž

bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Podle § 237 odst. 3 OSŘ má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Ze znění těchto ustanovení vyplývá, že dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ je přípustné pouze k řešení právních otázek, což znamená, že v něm lze samostatně namítat jen to, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci [§ 241a odst. 2 písm. b) OSŘ]. Naproti tomu je zcela vyloučeno uplatnění dovolacího důvodu zpochybňujícího skutková zjištění, z nichž odvolací soud při svém rozhodování vycházel (srov. výslovné znění § 241a odst. 3 OSŘ). Úspěšné uplatnění dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. a) OSŘ, jímž lze namítnout, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, pak přichází v takovémto dovolání v úvahu jen za situace, kdy dovolací soud dospěje k závěru, že je dán zásadní právní význam napadeného rozhod-

nutí, tedy že je dovolání přípustné. Sám o sobě však tento dovolací důvod přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ založit nemůže.

Ve vztahu k části potvrzujícího výroku týkající se jeho povinnosti zaplatit žalobci smluvní pokutu za dobu od 7. 2. 2002 do 8. 12. 2003 uplatnil žalovaný jednak námitku poukazující na procesní pochybení soudu, které spočívá v absenci poučení o provedení jeho účastnického výslechu, jednak výhrady týkající se skutkových závěrů, na nichž je postaveno právní posouzení věci. Podle obsahu jde tedy o uplatnění dovolacích důvodů uvedených v § 241a odst. 2 písm. a) a odst. 3 OSŘ, které, jak bylo shora vysvětleno, přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ založit nemohou. Správnost této části výroku z hlediska právního posouzení věci žalovaný žádným z dovolacích argumentů nezpochybnil a jediný dovolací důvod, který by mohl přípustnost dovolání založit, tak neuplatnil. Proto dovolání proti potvrzujícímu výroku o povinnosti žalovaného zaplatit smluvní pokutu bylo rovněž odmítnuto, tentokrát podle § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. c) OSŘ.

Dovolání žalovaného je tedy přípustné pouze proti měnícímu výroku ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) OSŘ]. Jelikož má náležitosti uvedené v § 241a odst. 1 OSŘ a jsou splněny i podmínky uvedené v § 241 odst. 1 a 4 OSŘ, dovolací soud přezkoumal uvedený výrok podle § 242 odst. 1 a 3

OSŘ. Žalovaný ve vztahu k němu nevrzdí, že řízení bylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 OSŘ, případně jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž dovolací soud přihlédne, i když nebyly v dovolání uplatněny, a ani z obsahu spisu nic takového neplyne. Proto se dovolací soud zabýval jen výslovně uplatněným dovolacím důvodem, jak jej žalovaný obsahově vymezil, a dospěl k závěru, že v této části je dovolání opodstatněné.

Žalovaný namítá, že odvolací soud nesprávně považoval ujednání účastníků o smluveném úroku z půjčky za platné a neodporující dobrým mravům, a uplatňuje tak dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ, jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Nesprávným právním posouzením je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutkové zjištění). O mylnou aplikaci se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popř. jestliže ze skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry.

Podle § 657 občanského zákoníku (dále jen „ObčZ“) smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit pouplynutí dohodnuté doby věci stejného

druhu. Podle § 658 odst. 1 ObčZ lze při půjčce peněžité dohodnout úroky.

Podle § 39 ObčZ je neplatný právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.

Podle § 3 odst. 1 ObčZ výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Občanský zákoník nestanoví, do jaké výše lze sjednat úroky při půjčce peněz mezi fyzickými osobami. Soud může s ohledem na okolnosti konkrétního případu s poukazem na § 3 odst. 1 ObčZ nepřiznat věřiteli nepřiměřeně vysoký úrok sjednaný s dlužníkem. Určitým vodítkem zde může být srovnání s úrokovou mírou obvyklou v praxi peněžních ústavů. V rozsudku ze dne 15. prosince 2004, sp. zn. 21 Cdo 1484/2004, publikovaném v Souboru pod č. C 3171, vyslovil dovolací soud názor, že při sjednávání úroku při peněžité půjčce jedná v souladu s dobrými mravy jen ten věřitel, který požaduje přiměřený úrok bez ohledu na to, že dlužník uzavírá smlouvu o půjčce v situaci pro něho obtížné. Nepřiměřeným úrokem je zpravidla úrok sjednaný ve výši, která podstatně přesahuje úrokovou míru v době jeho sjednání obvyklou, stanovenou zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným bankami při poskytování úvěrů nebo půjček. I když lze připustit,

že půjčky na základě smluv uzavíraných mezi fyzickými osobami, zejména v případě, kdy je dlužníkem osoba nacházející se v obtížné finanční situaci, mají pro věřitele na rozdíl od půjček či úvěrů poskytovaných peněžními ústavami výrazně vyšší míru rizikovosti, a proto – v závislosti na okolnostech konkrétního případu – nemusí být nepřiměřený ani úrok, který je dvojnásobkem či trojnásobkem úrokové míry peněžních ústavů, nelze tolerovat extrémní případy, kdy úrok přesahuje obvyklou míru zcela neadekvátním způsobem. To platí i pro danou věc. Žalovanému je nutno přisvědčit, že byla-li půjčka poskytnuta na jediný den (a skutečnost, že k jejímu vrácení došlo až se značným časovým odstupem, je pro posouzení přiměřenosti smlouveného úroku bez významu, neboť pro tento případ byl žalobce chráněn dohodnutou smluvní pokutou) a smlouvený úrok činil 10% půjčené částky, je z porovnání s obvyklou úrokovou mírou peněžních ústavů (které musí být základním východiskem pro úvahy o případné rozporu s dobrými mravy) zcela zřejmé, že tato míra byla překročena téměř dvěstěpadesátkrát. Ujednání o takto vysokém úroku

ovšem nelze než považovat za hrubě odporující dobrým mravům, jak je chápe současná judikatura, a tedy za neplatné podle § 39 ObčZ.

Z uvedeného vyplývá, že měnící výrok rozsudku odvolacího soudu je založen na nesprávném výkladu § 39 a § 3 odst. 1 ObčZ, t. j. na nesprávném právním posouzení věci, a že je tím naplněn dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ. Dovolacímu soudu proto nezbylo, než podle § 243b odst. 2 části věty za středníkem a odst. 3 věty první OSŘ tento výrok a též výrok o nákladech řízení [který sám sice dovolacímu přezkumu nepodléhá, neboť proti němu není dovolání přípustné, ale je na zrušovaném meritorním výroku ve smyslu § 242 odst. 2 písm. b) OSŘ závislý – srovnej přiměřeně např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. června 1998, sp. zn. 3 Cdon 117/96, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 27/1999] zrušit a věc v tomto rozsahu vrátit odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

zdroj: www.nsoud.cz

Připravila: Jana Kvasničková